

mgr lic. Dorota Mazur OV

email: dorotaov@gmail.com

<https://doi.org/10.4467/25443283SYM.25.006.23210>

RECENZJA: HOLLY ORDWAY, *WIARA TOLKIENA. DUCHOWA BIOGRAFIA*, KRAKÓW 2024

REVIEW: *HOLLY ORDWAY, TOLKIEN'S FAITH:
A SPIRITUAL BIOGRAPHY*, KRAKÓW 2024

Nakładem wydawnictwa Esprit w roku 2024 ukazała się popularno-naukowa pozycja autorstwa Holly Ordway pt. *Wiara Tolkiena. Duchowa biografia*. Na język polski przełożył ją Łukasz Malczak¹. Autorka, Holly Ordway, jest profesorem Wiary i Kultury w Instytucie Word on Fire, profesorem języka angielskiego na Houston Christian University i badaczką życia oraz twórczości Tolkiena. Na rynku dostępne są jej książki o apologetyce chrześcijańskiej, a także dwie o J.R.R. Tolkienie (z roku 2021 pt. *Tolkien's Modern Reading: Middle-earth Beyond the Middle Ages*. Word on Fire oraz z roku 2023 pt. *Tolkien's Faith: a Spiritual Biography*. Word on Fire). Ordway była ateistką, ale została katolicz-

¹ H. ORDWAY, *Wiara Tolkiena. Duchowa biografia*, tłum. Łukasz Malczak, Kraków 2024.

ką za sprawą jednego ze swoich przyjaciół, który pomógł jej spojrzeć na *Władcę Pierścieni* i *Opowieści z Narnii* świeżym okiem: okiem wiary².

Nie jest więc przypadkiem, że w pozycji książkowej Holly Ordway, dotyczącej życia Tolkiena, ukazana zostaje jego droga do wiary. Głównym założeniem autorki stało się bowiem skupienie się na kształtującej wybory i sposób postrzegania świata wierze katolickiej, która nadawała tor rozwojowi jego duchowości. Chociaż na rynku księgarskim dostępnych jest wiele książek opisujących życie Tolkiena, nie było do tej pory pozycji omawiającej w sposób zwięzły i dogłębny jego duchową biografię.

Dzieło to z założenia nie zawiera analizy pism Tolkiena, nawet z punktu widzenia ich duchowości. Chociaż byłoby to interesujące, jednak wykraczałoby poza zakres założeń autorki, która w podtytule książki *Duchowa biografia* jasno zawężyła ścieżkę swoich poszukiwań do perspektywy opisu życia duchowego Tolkiena. Pojawiające się w książce różnego rodzaju wydarzenia, nie będące do końca związane z duchowością, ukazane są o tyle, o ile są konieczne do właściwego zrozumienia rozważań autorki nad życiem religijnym Tolkiena, który do swojej wiary doszedł z trudem, doświadczając po drodze wielu dramatów.

Niewątpliwym plusem pozycji jest przedstawienie osi czasu życia Tolkiena, co ułatwia czytelnikowi uzmysłowić sobie przebieg jego ścieżki zawodowej i życia prywatnego.

Autorka nie zamierzała w swoim opracowaniu ograniczyć się jedynie do zestawienia dostępnych na rynku literackich i krytycznych komentarzy, dotyczących duchowego życia Tolkiena. Posługując się zrozumiałym dla czytelnika językiem, w sposób zwięzły połączyła religijne aspekty pisarstwa Tolkiena z wydarzeniami z jego życia.

Wszystko to zaś starała się umieścić w kontekście przyjętego wówczas w Kościele pewnego modelu praktyk religijnych. Przykładem może być podejście do częstotliwości przyjmowania Komunii Świętej: „Tolkien wierzył – jak pisze Holly Ordway – że częste przystępowanie do Komunii Świętej ma swoje fundamentalne znaczenie dla życia duchowego. Swojemu synowi Michałowi wyjaśniał, że siedem razy w tygodniu jest bardziej

² Informacje o autorce można znaleźć: hollyordway.com (odczyt z dn. 17.09.2025); wordonfire.org/author/dr-holly-ordway/ (odczyt z dn. 17.09.2025); en.wikipedia.org/wiki/Holly_Ordway (odczyt z dn. 17.09.2025).

pokrzepiające niż siedem razy z przerwami. Zalecał nie tylko codzienne uczestnictwo we Mszy Świętej – co nie było rzadkością wśród pobożnych katolików w tamtych czasach – lecz przyjmowanie Komunii, ilekroć uczestniczy się we Mszy, co było znacznie rzadziej praktykowane”³.

Walorami książki stają się także inne cenne aspekty. Po pierwsze – mimo nie najniższej ceny warto zakupić omawianą pozycję ze względu na jej nowatorskie ujęcie, zwłaszcza że do tej pory nie pojawiła się na rynku tak obszerna tolkienowska biografia, zawierająca spojrzenie na jego życie duchowe.

Po drugie – kompozycja: podział książki na poszczególne rozdziały jest w pełni uzasadniony i zrozumiały dla czytelnika, który ma możliwość zapoznania się z konkretnymi wyzwaniami, jakich doświadczał w swym rozwoju religijnym Tolkien i co miało wpływ na kształtowanie jego wrażliwości religijnej, a także tożsamości – zwłaszcza nawrócenie matki, mające swoje konsekwencje w sposobie wychowania twórcy *Hobbita*, jego niezwykła przyjaźń z C.S. Lewisem czy udział w pierwszej wojnie światowej.

Po trzecie – wartość merytoryczna: autorka przedstawia wiele nowych faktów, które ukazuje z nowej perspektywy, przypominając jednocześnie, czym jest wiara i życie w Kościele. Pozytywną, w moim odczuciu, cechą pozycji są ilustracje: pochodzące z różnych etapów życia Tolkiena, co daje czytelnikowi możliwość realnego wyobrażenia sobie pewnych miejsc, sytuacji, faktów, pozycji czy osób z nim związanych, a zasygnalizowanych w dziele.

Zgłębiając pozycje dotyczące C.S. Lewisa i dzieła jego autorstwa, napotykałam na fragmenty, które dotyczyły Tolkiena – jego życia i dzieł, ale nigdy nie zainteresowałam się tą postacią tak dalece, by zacząć zgłębiać tolkienowskie dzieła. Ktoś z bliskich podarował mi książkę Holly Ordway, która w sposób dla mnie bardzo ciekawy opisała rzeczywistość tolkienowską, wszystkie etapy jego życia, co odsłoniło przede mną możliwości zrozumienia i poszukiwania jego dzieł w kontekście przeżywanego przez niego na różnych płaszczyznach życia religijnego. Ujęło mnie również odnalezienie przez autorkę polskiego wątku, jakim był jego związek z Matką Boską Częstochowską. Tolkien interesował się

³ H. ORDWAY, *Wiara Tolkiena*, dz. cyt., s. 151.

Matką Bożą Częstochowską ze względu na swoją pobożność maryjną, jak i dlatego, że był głęboko zaniepokojony zagrożeniami związanymi z komunizmem oraz naruszeniami wolności religijnej⁴. Oba te powody służą jako wyjaśnienie jego własnego wkładu w polską pobożność katolicką, który wniósł z udziałem swojego dawnego adwersarza Hilaire'a Belloc. Na długo przed drugą wojną światową Belloc napisał wiersz zatytułowany *Ballada do Matki Bożej Częstochowskiej*, po czym udał się na pielgrzymkę na Jasną Górę, gdzie oprawioną kopię jego utworu zawieszono na ścianie kaplicy⁵. Kiedy po wojnie słuch o Bellocu zaginął, Tolkien – na prośbę byłego wojennego redaktora polskiej sekcji informacyjnej serwisu BBC – Gregor'ego McDonald'a – przygotował kaligraficzną wersję tekstu zaginionej *Ballady* Belloc, która dotarła na Jasną Górę w 1961 roku⁶.

Niemalym zaskoczeniem zdaje się wyjaśnienie wszelkiego rodzaju terminologii czy dopowiedzenia w przypisach dolnych (np. czym zajmują się Siostry Miłosierdzia⁷), odwołania do poszczególnych tytułów umieszczonych w przypisach końcowych, umiejscowionych w końcowej części tekstu, dodatek z modlitwami i fragmentami Liturgii (umieszczoney zaraz za osią życia Tolkiena) oraz *Glosariusz*, umiejscowiony w książce w końcowej jej części przed przypisami końcowymi, a będący również opisem poszczególnych pojęć, takich jak np. adwent, laik, kruchta, pojednanie, spowiedź itp. Posunięcie to ma walor dodatni, gdyż osoba chcąc poznać osobę Tolkiena i będąca być może obojętna religijnie lub

⁴ Chodzi o ogłoszenie w 1957 przez kard. Wyszyńskiego Wielkiej Nowenny i peregrynację obrazu Matki Bożej Częstochowskiej oraz napisany przez niego tekst ślubów narodowych, które miały być odnowieniem królewskich ślubów lwowskich Jana Kazimierza w ich trzechsetną rocznicę – kard. Wyszyński był w tym okresie więziony i prześladowany; zob. P. SZYLAK, *Our Lady od Częstochowa. Queen of Poland*, the blog of the Dominican Friars of Scotland, England & Wales, <https://english.op.org/godzdogz/our-lady-of-czestochowa-queen-of-poland/> (odczyt z dn. 18.09.2025); *Church in Poland Begins 4th Year of „Great Novena”*, „The Catholic Standard and Times” [Roman Catholic Archdiocese of Philadelphia, Pennsylvania], 3 czerwca 1960, s. 16, <https://www.thecatholicnewsarchive.org/?a=d&d=cst19600603-01.2.120&e=-----en-20--1--txt-txIN----->, (odczyt z dn. 18.09.2025).

⁵ Zob. J. PIETRKIEWICZ, *Wprowadzenie do: H. Belloc, The Ballade of Our Lady of Częstochowa*, „The Chesterton Review” 2006, s. 29.

⁶ H. ORDWAY, *Wiara Tolkiena*, dz. cyt., s. 446.

⁷ Zob. H. ORDWAY, *Wiara Tolkiena*, dz. cyt., s. 226, przypis dolny.

dopiero poszukująca, łatwiej może odnaleźć się w terminologii zastosowanej w tej pozycji wydawniczej.

Bardzo polecam tę pozycję każdemu, kto chce sięgnąć po studium ukazujące duchowość Tolkiena i poznać jego życie, w którym w piękny sposób wiara przenikała się z twórczością i twórczość z wiarą.

DOROTA MAZUR OV – mgr lic. teologii (UPJP2), mgr historii Kościoła (UPJP2), dziennikarka – absolwentka Podyplomowego Studium Dziennikarskiego UPJP2, część studiów z zakresu teologii odbyła w niemieckim Freiburgu im Breisgau na Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, autorka licznych książek i artykułów z zakresu teologii oraz historii Kościoła, dziewica konsekrowana Archidiecezji Krakowskiej, członek Biura Prasowego Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego oraz Sercańskiego Centrum Duchowości.

